

Vergaderjaar 2009–2010

32 123 F

Vaststelling van de begrotingsstaat van het Diergezondheidsfonds voor het jaar 2010

Nr. 2

MEMORIE VAN TOELICHTING

Inhoudsopgave

blz.

A. Artikelsgewijze toelichting bij de wetsartikelen

2

B. Begrotingstoelichting

3

A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET BEGROTINGS- WETSVORSTEL

Wetsartikel 1 (begrotingsstaat Diergezondheidsfonds)

De begrotingsstaten die onderdeel uitmaken van de Rijksbegroting, worden op grond van artikel 1, derde lid, van de Comptabiliteitswet 2001 elk afzonderlijk bij de wet vastgesteld. Het onderhavige wetsvoorstel strekt ertoe om de begrotingsstaat van het Diergezondheidsfonds voor het jaar 2010 vast te stellen.

Alle voor dit jaar vastgestelde begrotingswetten tezamen vormen de Rijksbegroting voor het jaar 2010. Een toelichting bij de Rijksbegroting als geheel is opgenomen in de Miljoenennota 2010.

Met de vaststelling van dit wetsartikel worden de uitgaven, verplichtingen en de ontvangsten voor het jaar 2010 vastgesteld. De in de begroting opgenomen begrotingsartikelen worden in onderdeel B van deze memorie van toelichting toegelicht (de zgn. begrotingstoelichting).

Wetsartikel 2

De vaststelling van de in artikel 1 bedoelde begrotingsstaat geschiedt in duizenden euro's.

De minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
G. Verburg

B. BEGROTINGSTOELICHTING

Inhoudsopgave	blz.
01 Bewaking en bestrijding van dierziekten en voorkomen en verminderen van welzijnsproblemen	4
Verdiepingsbijlage	11
Lijst met afkortingen	12

01 BEWAKING EN BESTRIJDING VAN DIERZIEKTEN EN VOORKOMEN EN VERMINDEREN VAN WELZIJSPROBLEMEN

Algemene doelstelling

Het vermijden van de insleep van een dierziekte, het bewaken op de afwezigheid van een dierziekte en het bestrijden van een dierziekte als dat aan de orde is, zijn primair de verantwoordelijkheid van de houders van dieren. Consequentie van het houden van dieren is zorgplicht voor de dieren. Maar met name voor het effectief vermijden, opsporen en bestrijden van een dierziekte zijn in veel gevallen de mogelijkheden voor de individuele houder niet toereikend en is ondersteuning en/of de inzet van de overheid noodzakelijk. Voor zover de overheid en meer in het bijzonder het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit hierbij betrokken is en die ondersteuning tot uitgaven leidt, worden deze uitgaven ten laste gebracht en verantwoord in het Diergezondheidsfonds.

Dierziekten maar in het bijzonder uitbraken van besmettelijke dierziekten, hebben niet alleen grote economische en financiële gevolgen voor de getroffen bedrijven, maar de uitbraak en of de bestrijding daarvan hebben veelal ook grote gevolgen voor de omliggende agrarische bedrijven alsmede voor de bedrijven in de vee- en vleessector en bedrijven in andere sectoren, zoals recreatie en toerisme. Ook particulieren in het betreffende gebied kunnen worden geconfronteerd met ingrijpende bestrijdingsmaatregelen. Afgezien van het inperken van de gevolgen van een uitbraak, dienen buurlanden en handelspartners verschoond te blijven van de export van een besmetting.

Het diergezondheidsbeleid is in de loop van de jaren geëvalueerd van een sector aangelegenheid naar een maatschappelijke aangelegenheid. De Nationale Agenda Diergezondheid 2007–2015 die op basis van een brede oriëntatie en consultatie tot stand is gekomen en op 12 oktober 2007 aan de Tweede Kamer is gezonden, is daar de exponent van.

Van groot belang is het tijdig signaleren van een besmetting en het adequaat bestrijden voor het inperken van de verdergaande besmettingen en de gevolgen daarvan. Het signaleren van (mogelijke) ziekteverschijnselen vindt vooral plaats door houders van dieren die deze verschijnselen in het geval van aangifteplichtige dierziekten moeten melden. In aanvulling daarop worden bewakings- en monitoringsprogramma's uitgevoerd die deels door de EU verplicht zijn gesteld ter behoud van de dierziektevrij-status.

Het voorgaande leidt tot ondersteuning en inzet van de overheid bij:

- de bewaking van dierziekten;
- de verdenking en bestrijding;
- de welzijnsmaatregelen voor dieren bij een uitbraak.

De bestrijding van de zeer besmettelijke dierziekten vergt een organisatie die direct in staat is de noodzakelijke maatregelen te treffen. Deze organisatie voert het onderzoek uit bij meldingen van (vee)houders van mogelijke besmettingen. De kosten van het aanhouden van de crisisorganisatie bij LNV, worden verantwoord in de begroting van LNV (artikel U 25). De kosten van de voorzieningen en of faciliteiten die door bedrijven beschikbaar worden gehouden voor onmiddellijk gebruik door of in opdracht van LNV, worden ten laste van het Diergezondheidsfonds gebracht.

Beleidsartikel

Daar waar de overheid inzet pleegt worden de kosten in eerste instantie betaald door de overheid. Het feit dat de overheid betrokken is vormt echter geen argument om de kosten dan ook bij de overheid neer te leggen. Vanuit het uitgangspunt dat een houder verantwoordelijk is voor de gezondheid van zijn dieren is het gerechtvaardigd deze kosten door te berekenen aan de sector.

De middelen ter financiering van de uitgaven van het Diergezondheidsfonds zijn afkomstig van het bedrijfsleven, van de Europese Unie en van het Rijk. De bijdrage van het Rijk loopt over de LNV-begroting via U25.12 «Handhaving diergezondheidsniveau». De bijdrage van het bedrijfsleven aan het DGF wordt verkregen op basis van het convenant financiering bestrijding besmettelijke dierziekten LNV – PVV – PPE – PZ en heeft betrekking op de kosten van de bestrijding voor zover deze bij veehouders wordt uitgevoerd. De kosten voor de bestrijding, tot een per diersoort afgesproken plafond, worden voor 100% doorberekend aan de sector. De kosten van de bestrijding bij particulieren en hobbydierhouders worden gedragen door het Rijk.

Met ingang van 1-1-2005 is het convenant op onderdelen aangepast (Kamerstuk 2004–2005, 29 800 F, nr. 6 Tweede Kamer). Het convenant bepaalt voor welke bewakings- en bestrijdingsactiviteiten de product-schappen aan het DGF moeten betalen. Het convenant heeft een looptijd tot 1-1-2015 maar de partners (Rijk, Productschap Vee en Vlees, Product-schap Pluimvee en Eieren en Productschap Zuivel) zijn momenteel in gesprek over aanpassingen die per 1-1-2010 doorgevoerd zullen worden. Ook over de maxima per sector (rund, varken, pluimvee, schaaap en geit) moet voor de periode van 1 januari 2010 tot januari 2015 voor 1 januari 2010 overeenstemming worden bereikt.

Budgettaire gevolgen van beleid

Bedragen x € 1 000							
01 Bewaking en bestrijding van dierziekten en voorkomen en verminderen van welzijnsproblemen	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
VERPLICHTINGEN	40 728	29 771	8 700	8 700	8 700	8 700	8 700
UITGAVEN	40 728	29 771	8 700	8 700	8 700	8 700	8 700
Beginsaldo	26 790						
Programma-uitgaven	40 728	29 771	8 700	8 700	8 700	8 700	8 700
U0111 Bewaking van dierziekten	5 108	3 980	3 630	3 630	3 630	3 630	3 630
U0112 Bestrijding van dierziekten	23 413	25 791	5 070	5 070	5 070	5 070	5 070
U0113 Voorkomen en verminderen van welzijnsproblemen							
U0114 Overig	12 207						
ONTVANGSTEN	32 711	10 998	8 700	8 700	8 700	8 700	8 700
Eindsaldo	0	18 773	0	0	0	0	0

Toelichting

Het lagere uitgaven bedrag ten opzichte van 2009 houdt verband met hogere uitgaven in 2009 voor blauwtong vaccinatie. Nadat in 2006 in Nederland blauwtong type 8 is gevonden, heeft dit serotype zich in 2007

en 2008 over een groot gebied van Europa uitgebreid. Daarop is een passend vaccin ontwikkeld en in 2008 is in Nederland een vrijwillige vaccinatiecampagne uitgevoerd met Europese cofinanciering waarbij de financiering via het DGF is gelopen. In 2009 is besloten in dat jaar geen Europese cofinanciering aan te vragen en is de betaling niet via het DGF gelopen. Wel is, naar aanleiding van een dreiging met blauwtong type 1 vanuit Frankrijk een noodvoorraad vaccin voor dit type aangeschaft. Voor 2010 is vooralsnog geen rekening gehouden met nieuwe uitgaven in verband met blauwtongvaccinatie.

In 2008 en 2009 zijn voor het eerst uitgaven gedaan in verband met Q-koorts. Naar verwachting zal dat ook in 2010 aan de orde zijn. In de bovenstaande begroting zijn eventuele uitgaven voor Q-koorts nog niet geraamd. Dit is afhankelijk van een aantal onderzoeken die in 2009 nog zullen plaatsvinden.

01.11 Bewaking van dierziekten

Het bewaken van de diergezondheidstatus is vooral een activiteit van de houder van dieren. De houder gaat in het algemeen dagelijks met de dieren om en is door zijn aanwezigheid in staat de eerste signalen op te merken die kunnen duiden op een dierziekte. Aanvullend op de activiteiten van de houder, is er sprake van extra maatregelen. De extra maatregelen hebben tot doel het risico te beperken dat een besmetting niet wordt en/of (nog) niet kan worden opgemerkt. De extra maatregelen zijn deels het gevolg van EU-verplichtingen. De EU en de OIE (Office Internationale des Epizooties) verlenen onder bepaalde voorwaarden aan lidstaten officiële erkenningen voor het vrij zijn van bepaalde dierziekten. Met uitzondering van MKZ en runderpest verleent de OIE feitelijk geen erkenningen maar kan een land zich erop beroepen te voldoen aan de internationaal geaccepteerde standaarden van de OIE.

Streefwaarden

- Behoud van de huidige, officieel door de EU en OIE verleende, status vrij te zijn van een aantal dierziekten.
- Inperken van het risico van het (nog) niet (kunnen) opmerken van een besmetting.

Beleidsinstrumenten

Om de door de EU en de OIE verleende erkenningen te behouden moeten bepaalde bewakingsprogramma's bij runderen, schapen en geiten worden uitgevoerd. Daarnaast richten de bewakingsonderzoeken zich ook op het terugdringen van het risico dat een dierziekte niet wordt opgemerkt dan wel nog niet kan worden opgemerkt door het ontbreken van klinische verschijnselen. Dit niet opmerken kan bij bepaalde dierziekten tot grote gevolgen leiden. Door met name onderzoek naar varkenspest bij sectiemateriaal, de early warning en monitoring op vogelpest bij pluimvee, onderzoek naar BSE bij runderen en scrapie bij schapen wordt dit risico van niet of niet tijdig opmerken gereduceerd. Het monitoringsprogramma naar blauwtong bij vee en onderzoek van de vector wordt in 2010 beperkt voortgezet en aangemeld voor co-financiering door de EU.

Voor zover de kosten van de bewakingsonderzoeken door of in opdracht van LNV niet rechtstreeks in rekening kunnen worden gebracht bij de betrokken veehouders, komen deze voor rekening van het DGF.

Bedragen x € 1 000			
Bewakingsprogramma	Bedrijven	Dieren	Uitgaven
Brucella (schaap/geit)	1 700	15 000	470
Blauwtong (rond, schaap, geit)			
– Serologie	–	–	100
– Vector	–	nvt	100
BSE rond, bij destructor en bij noodslachting*		47 000	1 850
TSE schaap/geit, bij destructor en slacht		21 500	400
KVP (varkens)			
– Veehouderij (tonsillen)	1 250	3 500	85
– Wilde zwijnen	–	450	125
AI			
– Bedrijfsmatig pluimvee; early warning			
– Insturen monsters (swabs)		1 400	500
– Melding (afw.) verschijnselen (bij GD)	5 800	–	**
– Bedrijfsmatig pluimvee: monitoring serologische testen	3 000	164 000	**
– Wilde vogels			
– Monitoring levende wilde vogels	–	14 000	**
– Monitoring dode vogels	–	3 000	**
Totaal			3 980

* De BSE testen op runderen bij slacht worden niet via het DGF gefinancierd maar rechtstreeks door de houders en zijn daarom niet in deze tabel opgenomen.

** De financiering van deze uitgaven loopt niet via het DGF maar rechtstreeks via de sector of LNV. Deze gegevens zijn in de tabel opgenomen om het volledige pakket aan bewakingsactiviteiten in hun onderlinge samenhang weer te geven.

Toelichting

Op de begrote uitgaven voor de bewaking bij de destructor en bij noodslachting is de EU bijdrage al in mindering gebracht.

01.12 Bestrijding van dierziekten

Onder de bestrijding van dierziekten vallen:

- Onderzoek naar verschijnselen die kunnen duiden op een aangifteplichtige dierziekte na een melding door een (vee)houder en/of door een dierenarts;
- Onderzoek van verdachte dieren;
- Treffen van voorzieningen om onmiddellijk te kunnen bestrijden;
- Bestrijding van besmettelijke dierziekten zoals tuberculose, brucellose en leukose;
- Bestrijding van zeer besmettelijk dierziekten zoals vogelpest, mond en klauwzeer en varkenspest.

Als veehouders verschijnselen signaleren bij hun dieren die kunnen duiden op een aangifteplichtige dierziekte, is melding daarvan verplicht. Het onderzoeken van deze meldingen is een belangrijke structurele taak. Naast dit structureel onderzoeken van verschijnselen bij dieren als gevolg van een melding, wordt structureel onderzoek uitgevoerd naar brucellose bij runderen als deze runderen binnen een bepaalde periode hun vrucht hebben verloren. In het geval een onderzoek leidt tot de bevinding dat sprake is van een besmetting of moet worden uitgegaan van een besmetting, wordt tot bestrijding overgegaan en worden de daartoe beschikbare voorzieningen benut.

Beleidsartikel

De bestrijding van dierziekten omvat feitelijk twee fasen, de eerste fase (de verdenkingsfase) vangt aan als verschijnselen, informatie of resultaten van onderzoek worden gemeld die kunnen duiden op een aangifteplichtige dierziekte, de tweede fase (de bestrijdingsfase) vangt aan als een besmetting is vastgesteld of als er zodanige aanwijzingen zijn dat moet worden uitgegaan van een besmetting.

Zodra sprake is of moet worden uitgegaan van een besmetting, worden onmiddellijk bestrijdingsmaatregelen getroffen. Vertraging van de bestrijding leidt tot meer besmettingen en daarmee tot langduriger bestrijdingsmaatregelen. Om vertraging bij de aanvang van de bestrijding te vermijden zijn afspraken gemaakt en contracten gesloten met bedrijven voor de beschikbaarstelling van mensen en middelen die een kritische rol vervullen in het bestrijdingsproces.

Een belangrijk verschil in de aanpak van de bestrijding ten opzichte van het verleden is de inzet van vaccinatie bij bepaalde dierziekten. In plaats van het in grote aantallen ruimen van dieren kan de uitbraak tot staan worden gebracht door vaccinatie. Gezonde gevaccineerde dieren worden niet meer gedood. Deze aanpak is mogelijk bij dierziekten zoals mond en klauwzeer, klassieke varkenspest, etc. waarvoor een effectief vaccin beschikbaar is.

Streefwaarden

- Zo snel en effectief als mogelijk bestrijden van dierziekten.

Concreet houdt dit in dat bij een melding onderzoek wordt ingesteld. Voor zover de melding betrekking heeft op verschijnselen die duiden op een zeer besmettelijke dierziekte, moet binnen 3 uur een team ter plaatse een onderzoek instellen.

Beleidsinstrumenten

Voor de bestrijding van dierziekten staan de volgende instrumenten ter beschikking:

- wettelijke verplichting van houders van dieren en dierenartsen om verschijnselen die duiden op een aangifteplichtige dierziekte te melden;
- klinische inspectie door een team van dierenartsen op bedrijven waar mogelijk sprake is van aangifteplichtige dierziekten;
- monsternames door team;
- diagnostisch onderzoek van afgenomen monsters bij dieren;
- instellen van stand-still, vervoersverboden, compartimenten;
- vaccineren van dieren;
- onderzoek van dieren op buurtbedrijven en andere relevante bedrijven;
- tracering van een besmetting (van en naar);
- doden van besmette dieren;
- doden van dieren die een reëel gevaar zijn voor verspreiding van de besmetting;
- destructie (besmette) dieren;
- reinigen en ontsmetten van bedrijven;
- schadeloosstellen van houders voor gedode dieren.

De grondslag voor de inzet van bovenstaande instrumenten zijn:

- EU-richtlijnen en EU-verordeningen;
- Gezondheids- en Welzijnswet voor dieren;

Beleidsartikel

- draaiboeken;
- crisisorganisatie en voorzieningen.

Bedragen x € 1 000			
	Bedrijven	Dieren*	Uitgaven
Verdenkingen			
– Brucellose (verwerperonderzoek)	11 600	12 000	900
– KVP	15	–	100
– MKZ (rund, schaap, geit)	5	–	15
– AI (HPAI & LPAI)	5	–	15
– BSE (rund)	5	–	15
– TSE (schaap, geit)	5	–	15
Bestrijding			
– BSE	1	–	60
– TSE (schaap/geit)	2	–	5
Voorzieningen			
– AUV	–	–	550
– Crisisfaciliteit GD	–	–	**
– Crisiscapaciteit Rendac	–	–	2 200
– Voorziening MKZ vaccin	–	–	250
– Voorziening KVP vaccin	–	–	600
– Waakvlamcontracten	–	–	320
– Overige voorzieningen	–	–	25
Totaal			5 070

* Aantal dieren is sterk afhankelijk van de (bedrijfs)situatie.

** De financiering van de crisisfaciliteit bij GD loopt vanaf 2010 niet meer via het DGF loopt maar opgenomen wordt in de basismonitoring. Dit wordt rechtstreeks door LNV en Productieschappen gefinancierd.

Toelichting

Onderzoek naar aanleiding van meldingen van verschijnselen die mogelijk betrekking hebben op een besmettelijke dierziekte zijn regelmatig aan de orde. Slechts in beperkte mate leidt dit tot een verdenking met als consequentie blokkering van het bedrijf tot nader onderzoek heeft plaatsgevonden. Voor een aantal zeer besmettelijke dierziekten worden verdenkingen ook geraamd. De hoogte van de daarbij aangegeven kosten zijn niet meer dan een indicatie die afhankelijk van de situatie en het noodzakelijke onderzoek sterk kan variëren.

Het hoge aantal verdenkingen bij brucellose vloeit voort uit de gekozen systematiek, elk rund dat kort voor de afkalfdatum aborteert is verdacht en noopt tot nader onderzoek. In hoeverre de verdenking een besmetting betreft waaruit een bestrijdingsactie voortvloeit, is in het algemeen niet op voorhand aan te geven. Voor BSE bij runderen en TSE bij schapen en geiten is wel met een zeer beperkt aantal bestrijdingsmaatregelen rekening gehouden.

Voorzieningen hebben betrekking op de levering van diensten en faciliteiten door bedrijven die direct beschikbaar moeten zijn in het geval van de uitbraak van een besmettelijke dierziekte. Voor dergelijke voorzieningen worden waakvlamcontracten gesloten.

01.13 Voorkomen en verminderen van welzijnsproblemen

Bij uitbraken van wettelijk te bestrijden dierziekten treden – op basis van het draaiboek – diverse veterinaire maatregelen in werking. Een van de maatregelen is het instellen van een vervoersverbod waardoor in bepaalde gebieden het vervoer van bepaalde diercategorieën niet meer is toegestaan dan wel aan stringente voorwaarden is gebonden. Als gevolg van het vervoersverbod kunnen in deze gebieden welzijns- en huisvestingsproblemen ontstaan (meer of grotere dieren dan de beschikbare hokcapaciteit toelaat, met als gevolg o.a. gezondheidsproblemen, agressiviteit, stress etc.). Ter vermindering van de meest urgente welzijnsproblemen kan worden besloten om dieren op te kopen en gecontroleerd af te voeren.

Streefwaarden

- Beperken van de welzijnsproblemen bij dieren in geval van een dierziekte uitbraak.

Beleidsinstrumenten

Opkoopregeling:

Toe te passen als sprake is of een situatie ontstaat van overvolle stallen als direct gevolg van de bestrijdingsmaatregelen. Bij het instellen van een opkoopregeling kunnen veehouders in een afgebakend gebied hun dieren op vrijwillige basis aan de overheid aanbieden. Hier staat een financiële bijdrage tegenover waarbij aanvullende voorwaarden kunnen worden gesteld.

Er worden geen uitgaven geraamd aangezien er geen indicatie is dat de regeling in 2010 zal worden toegepast.

01.14 Overig

Dit artikel is voor de financiering van overige uitgaven, zoals de eventuele terugstorting van de voorfinanciering naar de begroting van LNV en uitgaven die o.a. betrekking hebben op de voedselveiligheid en daarmee samenhangend de diergezondheid. Omdat het karakter van dergelijke samenloop van voedselveiligheid en diergezondheid op voorhand niet is te voorspellen, kunnen geen streefwaarden worden opgenomen.

Evaluatie

Telkens na een uitbraak van een besmettelijke dierziekte vindt een evaluatie plaats op alle onderdelen van bestrijdingsmaatregelen, welzijnsmaatregelen en crisisorganisatie.

Verantwoordelijkheid LNV

LNV is direct verantwoordelijk voor het bestrijden van de wettelijk te bestrijden dierziekten. LNV is indirect verantwoordelijk voor welzijnsaspecten.

VERDIEPINGSBIJLAGE

Beleidsartikel 01 Bewaking en bestrijding van dierziekten en voorkomen en verminderen van welzijnsproblemen

A. Opbouw uitgaven beleidsartikel (x € 1 000)						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Stand ontwerpbegroting 2009	10 998	10 398	10 398	10 998	10 398	10 398
Mutatie 1e suppletore begroting 2009	18 773					
Nieuwe mutaties		- 1 698	- 1 698	- 2 298	- 1 698	- 1 698
Stand ontwerpbegroting 2010	29 771	8 700	8 700	8 700	8 700	8 700

B. Opbouw ontvangsten beleidsartikel (x € 1 000)						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Stand ontwerpbegroting 2009	10 998	10 398	10 398	10 998	10 398	10 398
Mutatie 1e suppletore begroting 2009						
Nieuwe mutaties		- 1 698	- 1 698	- 2 298	- 1 698	- 1 698
Stand ontwerpbegroting 2010	10 998	8 700	8 700	8 700	8 700	8 700

Toelichting:

Het uitgaven en ontvangstenbudget 2010 wordt verlaagd met € 1,7 miljoen. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door het streven naar een andere financieringswijze van de crisisfaciliteit bij de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD). Deze andere financieringswijze zal niet via het DGF lopen, maar rechtstreeks in de basismonitoring. Financiering hiervan vindt door LNV en Productschappen plaats.

BIJLAGE

LIJST MET AFKORTINGEN

AI	Aviaire Influenza
AUV	Ad Usum Veterinarium (de Nederlandse coöperatie van dierenartsen)
AVP	Afrikaanse Varkenspest
BSE	Bovine Spongiforme Encephalopathy
BT	Blue Tongue
DGF	Diergezondheidsfonds
DR	Dienst Regelingen
EU	Europese Unie
GD	Gezondheidsdienst voor Dieren
GWWD	Gezondheids- en welzijnswet voor dieren
HPAI	Hoog pathogeen AI
IBR	Infectueuze Bovine Rhinotracheïtis (koeiengriep)
KVP	Klassieke Varkenspest
LP AI	Laag pathogeen AI
MKZ	Mond- en Klauwzeer
NCD	New Castle's Disease (pseudo vogelpest)
OIE	Office Internationale des Epizooties
PPE	Productschap voor Pluimvee en Eieren
PVV	Productschap voor Vee en Vlees
PZ	Productschap Zuivel
VWA	Voedsel en Waren Autoriteit
SVD	Swine Vesicular Disease (Blaasjesziekte)
TSE	Transmissible Spongiforme Encephalopathies